

Отримано: 04 грудня 2016 р.

Прорецензовано: 08 грудня 2016 р.

Прийнято до друку: 17 грудня 2016 р.

Кривицька О. Р., Коваленко Д. В. Страхове шахрайство в сучасних умовах функціонування страхових ринків / О. Р. Кривицька, Д. В. Коваленко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», грудень 2016. – № 3(31). – С. 148–151.

УДК-368.021

JEL-класифікація-G22

Кривицька Ольга Романівна,
доцент, кандидат економічних наук, Національний університет «Острозька академія»
Коваленко Дмитро Вікторович,
магістрант, Національний університет «Острозька академія»

СТРАХОВЕ ШАХРАЙСТВО В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВИХ РИНКІВ

У статті досліджено сутність страхового шахрайства в Україні та інших країнах світу, зокрема Канади, детально описано основні складові (мотиви) страхового шахрайства, виявлено ряд проблем, із якими стикається Україна в процесі боротьби з шахрайством на страховому ринку, а також описано методи подолання цього явища. У висновку доведено необхідність консолідації зусиль держави, страхових компаній та їх об'єднань щодо боротьби із проявами страхового шахрайства в Україні.

Ключові слова: страхове шахрайство, методи боротьби із страховим шахрайством, організації страховиків.

Кривицкая Ольга Романовна,
доцент, кандидат экономических наук, Национальный университет «Острожская академия»
Коваленко Дмитрий Викторович,
магистрант, Национальный университет «Острожская академия»

СТРАХОВОЕ МОШЕЙНИЧЕСТВО В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СТРАХОВЫХ РЫНКОВ

В статье исследована сущность страхового мошенничества в Украине и других странах мира, в том числе Канады, подробно описаны основные составляющие (мотивы) страхового мошенничества, выявлен ряд проблем с которыми сталкивается Украина в процессе борьбы с мошенничеством на страховом рынке, а также описаны методы борьбы с этим явлением. В заключении доказана необходимость консолидации усилий государства, страховых компаний и их объединений в плане борьбы с проявлениями страхового мошенничества в Украине.

Ключевые слова: страховое мошенничество, методы борьбы со страховым мошенничеством, организации страховиков.

Olha Kryvytska,
Cand. Sc (economics)
Dmytro Kovalenko,
Undergraduate The National University of Ostroh Academy

INSURANCE FRAUD IN MODERN CONDITIONS OF INSURANCE MARKET

This article explores the essence of insurance fraud in Ukraine and other countries, including Canada, details the main components (causes) of insurance fraud, revealed a number of problems faced by Ukraine in terms of dealing with fraudulence in the insurance industry including methods of dealing with it. In conclusion, the necessity of consolidating efforts of the government, insurance companies and their associations in terms of Fight against insurance fraud in Ukraine has been proved.

Key words: insurance fraud methods of dealing with insurance fraud of, association of insurers.

Постановка проблеми. Формуванню сучасного страхового середовища, сталому розвитку страхового ринку та можливості виконання покладених на нього функцій перешкоджає безліч чинників. До таких чинників можна віднести недосконалість правового регулювання страхової діяльності, кризові явища в економіці, недовіру до страхового бізнесу з боку населення. Не менш важливим чинником, який стримує розвиток і ефективно функціонування страхового ринку є його криміналізація, що проявляється у страховому шахрайстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед найбільш відомих учених-економістів, які досліджували проблеми шахрайства на страховому ринку є праці В. Базилевича, О. Барановського, Н. Внукової, О. Жабинця, С. Осадця.

Незважаючи на ґрунтовні дослідження в цій сфері, на нашу думку, варто приділити більше уваги для визначення проблем, пов'язаних із поширенням страхового шахрайства в Україні та шляхів їх вирішення.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні основних причин поширення страхового шахрайства в Україні та шляхів їх вирішення на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів обраної проблематики. Для вирішення поставленої мети було сформульовано та вирішено такі завдання: визначено сутність страхового шахрайства в Україні, з'ясовано причини та проблеми поширення цього явища, а також запропоновані шляхи боротьби із проявами шахрайства на національному страховому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день страховий ринок є однією з найважливіших складових фінансової безпеки країни. Без розвинутого, ефективного та стабільного страхового ринку є неможливим забезпечення поступового соціально-економічного розвитку держави, безпечне функціонування суб'єктів господарювання, підвищення добробуту населення. Одним із основних чинників, які гальмують розвиток і ефективне функціонування страхового ринку на благо економіки є страхове шахрайство, яке щороку завдає колосальних збитків державі.

Страхове шахрайство – протиправна дія суб'єктів договору страхування, або третіх сторін, внаслідок чого суб'єкти договору отримують можливість обертати капітал на свою користь на незаконній та безоплатній основі.

Таким чином, страхове шахрайство відбувається, коли будь-яка дія однієї із сторін страхового договору вчиняється з наміром обманним шляхом отримати певну вигоду чи перевагу. Варто зазначити, що суб'єктами страхового шахрайства можуть бути не лише страхувальники, але й страховики разом із усіма посередниками, які діють на страховому ринку.

Існує безліч видів страхового шахрайства, які мають місце в усіх сферах страхування. Страхові шахрайства також варіюються від злегка перебільшеної претензії до навмисно скоєних ДТП чи навмисно завданих збитків майну. Шахрайські дії у сфері страхування також впливають на життя невинних людей, як безпосередньо через випадково або ж навмисно завдані травми чи матеріальну шкоду, так і побічно, адже ці протиправні дії несуть за собою збільшення страхових премій. Страхове шахрайство представляє дуже серйозну проблему, тому уряд разом із страховими організаціями докладають значних зусиль аби виявляти та стримувати цю протиправну діяльність.

Серед найбільш популярних мотивів вчинення страхового шахрайства найчастіше можна спостерігати такі:

- страхове шахрайство є єдиним джерелом прибутку;
- отримання максимальної компенсації;
- бажання повернути гроші, які були витрачені на страхові внески;
- додаткове джерело прибутку для самих страховиків;
- інші причини матеріального, або морального характеру.

З розвитком сфери страхування, збільшення попиту на страхові послуги і зростанням клієнтської бази, страховий ринок став приваблювати різного роду шахраїв та авантюристів [3].

Залежно від стадії розвитку страхового ринку страхове шахрайство і методи боротьби із ними має певні етапи.

На першому етапі кількість протизаконних дій на страховому ринку є невеликою і не має швидкої тенденції росту. Головним методом боротьби із шахрайством є підвищення страхових тарифів.

Другий етап характеризується більшою кількістю шахрайства, наслідки стають чіткими і відчутними. Страхові компанії не здатні самостійно протидіяти цим антизаконним діям, водночас важким процесом є збирання інформації щодо шахрайських дій та ще важчим є притягнення злочинців до будь-якого виду відповідальності.

Третью етапові притаманне зростання кількості страхових злочинів. Виникають злочинні групи, на противагу яким створюються певні контролювальні органи, відбувається співробітництво страхових компаній між собою та іншими організаціями, обмін інформацією для боротьби із страховими злочинами.

Останній етап є проявом виходу діяльності шахраїв за межі країни. Посилюється корупція в середовищі працівників страхових компаній, поліцейських, митників, медпрацівників [2, с. 10-11].

Останній етап характерний розвинутих країнам, зокрема США та Канаді. Україна знаходиться на перехідному етапі між другим і третім етапом, тобто кількість шахраїв зростає, проте їхні дії залишаються безкарними. В Україні шахрайські дії проявляються переважно у здійсненні страхової діяльності організаціями, які не пройшли процедуру реєстрації або ліцензування, а також видачою фіктивних страхових полісів і нанесення страхувальникам збитку у вигляді позбавлення можливості отримання страхової виплати.

Страхове шахрайство має певні особливості. На Заході таке явище виникло практично із зародженням самих страхових відносин і продовжувало розвиватися разом із розвитком ринку страхових послуг. Варто відзначити, що страхове шахрайство в таких країнах, як США та Канада переважає у сфері медич-

ного страхування та страхування життя (рис. 1). Існують певні схеми, які містять різноманітних посередників у цій справі. Варто також зауважити, що шахрайство на страховому ринку несе негативні наслідки не лише для самих компаній, але й для простих людей, які виступають проти того, аби на страхових компаніях наживалися авантюристи, тим самим підриваючи їх фінансову стійкість.

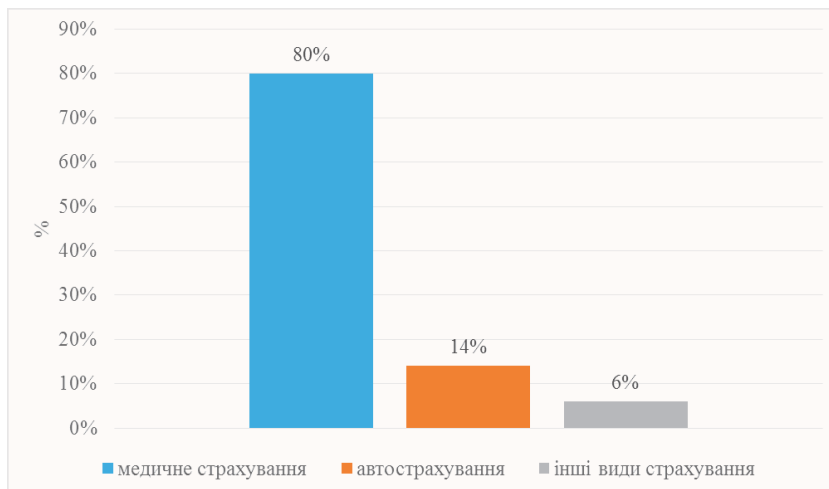

Рис. 1 Структура страхового шахрайства в Канаді

В Україні найбільша частка антизаконних дій у сфері страхування припадає на страхування майна, зокрема на автострахування (рис. 2).

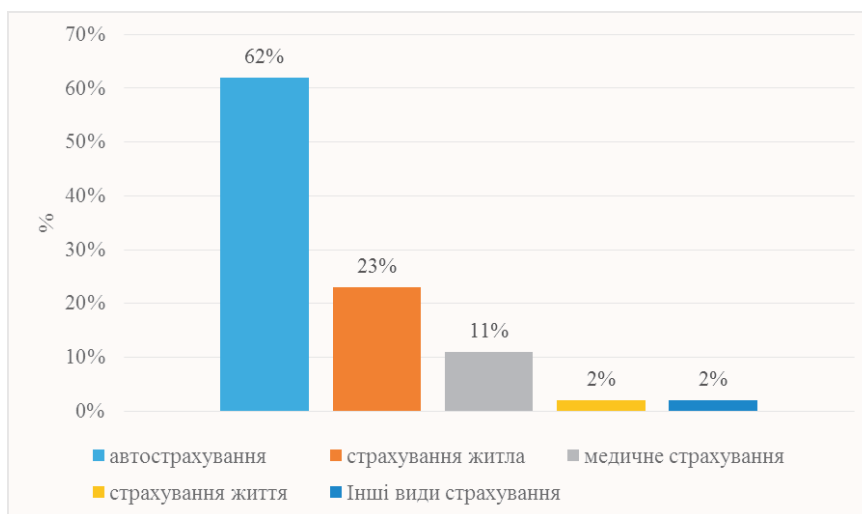

Рис. 2 Структура страхового шахрайства в Україні

Боротьба із проявами шахрайства у сфері страхування змушує страховиків об'єднуватись і створювати союзи, а державу вживати дієвих заходів задля вирішення цієї проблеми. Так, практично в усіх розвинутих країнах, де страхування відіграє важливу роль для ефективного функціонування національної економіки, існують спеціалізовані організації, головним завданням яких є забезпечення контролю на страховому ринку та протистояння проявам шахрайства на ньому (табл. 1).

Прикладом ефективної боротьби із злочинною діяльністю у сфері страхування слугує діяльність Страхового Бюро Канади (СБК), яке має чіткий план із вирішення цієї проблеми:

- ефективне лобювання (лобіювання законів щодо боротьби із страховим шахрайством);
- міжрегіональна інформація (СБК має доступ до інформації щодо шахрайських дій у сфері страхування, яка використовується для відстежування трендів та розробки нової антишахрайської стратегії);
- співпраця із страховими компаніями, зокрема, надання їм необхідної інформації для захисту себе від шахрайських дій;
- СБК є партнером багатьох інших організацій із боротьби зі страховим шахрайством. Це означає обмін корисною інформацією між організаціями для попередження, виявлення та запобігання шахрайства на страхових ринках.

Таблиця 1

Організації із боротьби зі страховим шахрайством у провідних країнах світу та Україні

Країна	Організація
США	Національне страхове криміналістичне бюро (National Insurance Crime Bureau)
Канада	Страхове бюро Канади (Insurance Bureau of Canada)
Німеччина	Німецький союз страховиків (Gesamtverband der Deutschen Versicherungswirtschaft)
Англія	Асоціація британських страховиків
Україна	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг)

Враховуючи колосальні втрати страхового ринку від шахрайських операцій на ньому, Нацкомфінпослуг разом із чинними в Україні об'єднаннями страховиків, дійшла висновку про необхідність запровадження зарубіжного досвіду щодо створення єдиної інформаційної бази страхового ринку, у якій будуть накопичуватися відомості про страхові випадки і відшкодування збитків, а також створення спеціалізованих підрозділів у самих страхових компаніях, які будуть вести контроль за продажем страхових полісів та перевіркою створеної бази даних страхувальників.

Великим недоліком є те, що на сьогодні у Кримінальному кодексі України (ККУ) немає терміну «страхове шахрайство», таким чином, немає норм, які б регулювали злочинну діяльність. Згідно із ККУ покараннями за протиправну діяльність у сфері страхування є штраф розміром у 850 грн, суспільні роботи терміном до 240 год, виправні роботи до двох років, або обмеження волі до трьох років. Якщо має місце скоєння шахрайства у великих розмірах – штраф у розмірі 4250 грн, позбавлення волі від трьох до восьми років [1].

Висновки. Отже, можна стверджувати, що страхове шахрайство на ринку страхових послуг має суттєві наслідки, спричинюючи значні втрати для всіх суб'єктів страхового ринку, зокрема для держави. Витрати у випадках, які мають шахрайський характер, несуть 10–15% загальних розмірів страхових відшкодувань. Необхідним є покращення законодавчої бази щодо страхового шахрайства та використання досвіду зарубіжних країн, які мають багаторічний досвід у такій сфері, що насамперед передбачає створення єдиної бази страхувальників та консолідацію дій між владою, страховиками та їх об'єднаннями.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. [Текст]. – К. : Атіка, 2001. – 160 с.
2. Засць О. М. Правопорушення у сфері страхування під час розслідування страхових випадків / О. М. Засць // Південноукраїнський правничий часопис. – 2010. – № 2. – С. 242–244.
3. Осадець С. С. Страхування : Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002.
4. Пластун В. Л. Проблеми шахрайства та практика його усунення / В. Л. Пластун // Економіка : проблеми та практики : Збірник наукових праць. Випуск 254 : В 6 т. – Т. II. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – С. 477–488.
5. Правове регулювання світової страхової діяльності, Характеристика світових ринків страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.insins.net.
6. Соболев Р. Г. Сутність державного регулювання страхової діяльності в Україні / Р. Г. Соболев // Економіка України. – 2009. – № 5. – С. 2–9.
7. Жабинець О. О. Боротьба з шахрайством у страховій діяльності : стан, досвід, перспективи [Текст] / О. О. Жабинець // Інтеграція країн з перехідною економікою у світовий економічний простір : стан і перспективи : Матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції. – Львів, 2005. – С. 112–113.
8. Coalition Against Insurance Fraud [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.insurancefraud.org>.